

(คำแปล)

รายงาน

เรื่อง บริษัทรับประกันภัยขอแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
(เกี่ยวกับการประกันไฟ)

คณะกรรมการกฤษฎีกา (อนุกรรมการ ชุด ๑) และผู้แทนกระทรวงเศรษฐการ (พระวุฒิศาสตร์เนติญาณ) ได้พร้อมกันประชุมตรวจพิจารณาคำเสนอขอแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของสมาคมรับประกันไฟแห่งกรุงสยามตามคำสั่งคณะรัฐมนตรีแล้ว

คณะกรรมการไม่เห็นด้วยกับคำขอที่เสนอมามากหลายข้อดังจะเห็นได้ต่อไปนี้ เหตุผลข้อใหญ่ก็คือ ถึงแม้ว่าคำขอของบริษัทจะมีข้อสนับสนุนโดยเหตุผลอันสมควร หรือโดยอาศัยเหตุที่ว่า ในต่างประเทศเขาได้มีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องนี้กันใหม่แล้วเมื่อไม่นานมานี้ก็คณะกรรมการไทยก็ได้คำนึงถึงเหตุการณ์ภายในประเทศสองประการคือ

ประการแรก บุคคลที่จะเข้าทำสัญญาประกันภัยในสยามยังมีความรู้ทั่วไปและความรู้ในทางกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยนี้ต่างกับคนในต่างประเทศมาก ฉะนั้นในขณะนี้จึงจำต้องคุ้มครองป้องกันให้มากเป็นพิเศษมิให้ถูกมัดโดยข้อสัญญาอันมีอาจที่เข้าใจได้แจ่มแจ้งหรือปฏิบัติให้ถูกต้องได้

ประการที่สอง ในประเทศสยามใช้ว่าจะมีแต่บริษัทใหญ่ ๆ และมีชื่อเสียงซึ่งเป็นผู้แทนของสมาคมรับประกันไฟเท่านั้นก็หาไม่ ยังมีบริษัทเล็ก ๆ อีกมากด้วยกันบางทีก็เป็นบริษัทที่ตั้งขึ้นโดยมีหลักฐานอ่อนแอ (Mushroom Companies) ซึ่งไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ หากว่าจะยอมให้บริษัทใหญ่ ๆ ดังกล่าวแล้วได้รับประโยชน์ในทางกฎหมายบางประการ ซึ่งบริษัทเหล่านั้นจะไม่นำไปใช้ในทางที่ผิดก็ดี ก็เกรงว่าบริษัทอื่น ๆ จะถือโอกาสนั้นหลอกลวงราษฎรให้หลงและหลีกเลียงความรับผิดชอบของตนมากขึ้นเสมอ

คำตอบปัญหาทั้งหลายในเรื่องนี้ ส่วนมากอยู่ภายในข้อคำนึงที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

มาตรา ๘๗๐ ตกลงกันว่าให้เปลี่ยนมาตรานี้เสียใหม่ทั้งมาตรา โดยใช้ความในมาตรา ๓๐ วรรค ๑, ๒ และ ๓ แห่งกฎหมายฝรั่งเศส ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๓๐ แทน แต่แก้ไขถ้อยคำตามที่ฝ่ายบริษัทร้องขอเสียบ้างเล็กน้อย (ดูรายงานของที่ปรึกษาในการร่างกฎหมาย ลงวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗) นอกจากนั้นวรรค ๒ ของมาตรา ๘๗๐ ที่ใช้อยู่เวลานี้ (ซึ่งเป็นบทวิเคราะห์ศัพท์ของคำว่า "simultaneously" "พร้อมกัน") ให้คงไว้ตามเดิม และให้เป็นวรรค ๔ ของมาตรา ๘๗๐ ใหม่ ซึ่งอ่านได้ความดังนี้

"ถ้าได้ทำสัญญาประกันภัยเป็นสองรายหรือกว่านั้นเกี่ยวกับประโยชน์อันเดียวกัน และเพื่อภัยอันเดียวกัน ท่านว่าผู้เอาประกันภัยต้องบอกกล่าวผู้รับประกันภัยแต่ละคนให้ทราบการ

ประกันภัยรายอื่นที่ตนทำไว้ทันที เมื่อสัญญาประกันภัยรายอื่นนั้นได้ทำเสร็จเว้นแต่จะตกลงไว้เป็นอย่างอื่น

ในคำบอกกล่าว ผู้เอาประกันภัยต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบชื่อของผู้รับประกันภัยซึ่งทำสัญญาประกันภัยรายอื่นนั้น และระบุจำนวนเงินที่เอาประกันภัยด้วย

เมื่อทำสัญญาประกันภัยหลายราย ไม่ว่าจะทำพร้อมกันหรือต่างวันกัน เพื่อยอดจำนวนเงินเท่ากับหรือสูงกว่าราคาแห่งทรัพย์สิน และผู้เอาประกันภัยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขตั้งระบุไว้ในสองวรรคก่อนแล้ว ท่านว่าสัญญาประกันภัยเหล่านั้นสมบูรณ์ และสัญญาแต่ละรายมีผลตามส่วนแห่งจำนวนเงินที่ทำสัญญาเพียงเท่าจำนวนราคาทั้งหมดแห่งทรัพย์สินที่เอาประกันภัย

อันสัญญาประกันภัยทั้งหลาย ถ้าลงวันเดียวกัน ท่านให้ถือว่าได้ทำพร้อมกัน”

มาตรา ๘๗๔ และ ๘๗๗ ขอให้ระลึกว่า สมาคมรับประกันไฟได้ขอให้ตัดความในมาตรา ๘๗๗ ตอนที่ว่า “อนึ่ง จำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้นั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นหลักประมาณอันถูกต้องในการตีราคาเช่นนั้น” ออกเสีย (คือการตีราคา ณ สถานที่และในเวลาซึ่งเหตุวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้น) กับนอกจากขอแก้ไขเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้ว เห็นควรขอให้เพิ่มความลงในมาตรา ๘๗๔ อีกวรรคหนึ่งว่า “อนึ่ง เพียงแต่เติมจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยลงไว้ในสัญญาประกันภัยนั้น ท่านมิให้ถือว่าเป็นการกำหนดราคาแห่งมูลประกันภัย” (ดูรายงานของที่ปรึกษาในการร่างกฎหมาย ลงวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๗๗)

อนึ่ง คณะกรรมการก็ได้ทราบอยู่ว่าความจริง ศาลฎีกาได้ถือตามนโยบายเช่นนั้นเหมือนกัน ในคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๑๕ ลงวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๕^๑ กรรมการไทยมีความเห็นว่าทั้งนี้เป็นประกันแก่บริษัทเพียงพออยู่แล้ว เหตุฉะนั้นจึงไม่จำเป็นที่จะต้องตัดความในมาตรา ๘๗๗ ที่กล่าวแล้วข้างต้นนั้นออก ทั้งไม่จำเป็นต้องบัญญัติถึงวิธีการกำหนดราคาให้บริบูรณ์ขึ้นอีกในมาตรา ๘๗๔ ดังที่บริษัทเห็นควรให้บัญญัติไว้นั้นเลย

จริงอยู่ มาตรา ๘๗๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ว่าจำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้นั้นเป็นหลักประมาณอันถูกต้องในการตีราคาค่าเสียหายเท่านั้น

แต่ตามธรรมเนียมประกันภัยมีเงื่อนไขบังคับให้โจทก์รักษาสมุดบัญชีทั้งหลายมิให้อัคคีภัยเผาผลาญได้ ที่ทำเช่นนี้จำเลยผู้รับประกันภัยจะได้มีความสามารถคำนวณราคาพินาศอันแท้จริงจากบัญชีและลบล้างข้อสันนิษฐานแห่งมาตรา ๘๗๗ ได้

ข้อที่โจทก์อ้างว่าข้อตกลงในกรมธรรม์ข้อนี้ที่ขัดต่อข้อสันนิษฐานแห่งมาตรา ๘๗๗ ต้องเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๑๓-๑๑๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรรมการศาลฎีกาได้ตรวจพิจารณาตราทั้ง ๒ ที่โจทก์กล่าวอ้างแล้ว เห็นว่าบทบัญญัติแห่งมาตรา ๘๗๗ เป็นแต่เพียงบทบัญญัติธรรมดาซึ่งคู่สัญญาสามารถตั้งข้อตกลงยกเว้นหรือหลบเลี่ยงได้ ไม่ใช่เป็นบทบัญญัติอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างใดไม่

^๑กรรมการศาลฎีกาเห็นว่าจำนวนเงินที่จำเลยผู้รับประกันภัยจะต้องใช้ให้โจทก์ คือจำนวนราคาค่าเสียหายซึ่งอัคคีภัยได้เผาผลาญอย่างแท้จริง หาใช้จำนวนเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท อันเป็นแต่เพียงราคาที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ซึ่งผู้รับประกันจะต้องชำระไม่

ความเห็นแย้ง ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรา ๘๗๔ และ ๘๗๗ นี้ ที่ปรึกษาในการร่างกฎหมาย และนายเรเน คาโซ ได้เสนอความเห็นแย้งไว้โดยเห็นว่าบริษัทมีเหตุผลดีในการที่ขอให้เอานโยบายซึ่งศาลฎีกาได้รับรองว่าถูกต้องดีแล้วนั้นบัญญัติลงไว้เสียในกฎหมาย คำพิพากษาของศาลอาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ ส่วนกฎหมายคงเป็นกฎหมายอยู่นั่นเอง กรรมการฝ่ายที่มีความเห็นแย้งทราบอยู่เหมือนกันว่า นโยบายที่แก้ไขนี้เป็นนโยบายที่เกิดขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง ดังที่ปรากฏในกฎหมายใหม่ของฝรั่งเศส ปี ค.ศ.๑๙๓๐ แต่เพื่อที่จะให้เป็นที่ยึดถือกัน กรรมการฝ่ายที่มีความเห็นแย้งจึงมีความเห็นว่า ให้รักษาความในมาตรา ๘๗๗ ดังกล่าวแล้วไว้ แต่อย่างน้อยให้ระบุไว้ด้วยว่า บทบัญญัตินั้นให้ใช้บังคับได้ “เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น” เพราะฉะนั้น ข้อเสนอของกรรมการฝ่ายที่มีความเห็นแย้งจึงเป็นดังนี้

ในมาตรา ๘๗๗ วรรค ๒ ให้กล่าวว่า “อนึ่งจำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ นั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นหลักประมาณอันถูกต้องในการตีราคาเช่นนั้น เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น”

ทั้งนี้ การที่จะเติมความวรรคใหม่เข้าในมาตรา ๘๗๔ ตามที่บริษัทขอร้องนั้นก็ย่อมทำได้ ซึ่งจะไม่เป็นการอำนวยการอันใดแก่บริษัทเลย

มาตรา ๘๗๖ บริษัทขอแก้มาตรานี้โดยอ้างเหตุว่า บุคคลที่ล้มละลายอยู่ในฐานะดีกว่าผู้เอาประกันภัยอื่น ๆ (ดูรายงานของที่ปรึกษาในการร่างกฎหมายลงวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗)

กรรมการมีความเห็นว่าสิ่งที่บริษัทคิดว่า บุคคลที่ล้มละลายอยู่ในฐานะที่ดีกว่าผู้เอาประกันภัยอื่น ๆ ก็เพราะบริษัทถือเอาว่า ทั้งผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาประกันภัยเสียได้ในระหว่างที่สัญญานั้นมีอายุอยู่ แต่คณะกรรมการมีความสงสัยว่าการจะเป็นไปเช่นนั้นได้จริงหรือ และอาจจะมีคำพิพากษาของศาลวินิจฉัยว่า การบอกเลิกสัญญาประกันภัยในระหว่างที่สัญญายังมีอายุอยู่นั้น เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนก็ได้ โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ซึ่งบริษัทมีวิธีการปฏิบัติอยู่ คือแทนที่จะทำสัญญากันนาน ๆ บริษัทให้ต่ออายุใหม่ทุก ๆ ปีในระหว่างที่ยังไม่มีหลักกฎหมายอันแน่นอนในเรื่องนี้ จึงควรสงวนฐานะในกฎหมายไว้ให้คงเป็นไปตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ก่อน

มาตรา ๘๗๗ (๓) คณะกรรมการมีความเห็นว่าบทบัญญัติที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นการสมควรแล้ว และได้บัญญัติขึ้นไว้โดยประสงค์ที่จะให้มีความเข้มงวดกวดขันน้อยกว่าบทบัญญัติเช่นเดียวกันในประมวลกฎหมายพาณิชย์ของญี่ปุ่น (มาตรา ๔๑๔) นอกจากนั้น คำว่า “Salvage” ตามที่บริษัทเสนอมา (ดูรายงานของที่ปรึกษาในการร่างกฎหมายอังกฤษ) ซึ่งอาจจะเป็นการผูกมัดศาลสยามเกินไป

มาตรา ๘๘๑ คณะกรรมการมีความเห็นว่า ควรรักษามาตรานี้ไว้ตามเดิมเพราะเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งกับประโยชน์แห่งบ้านเมืองในเวลานี้ เพราะฉะนั้นข้อที่บริษัทเสนอให้แก้ไข (ดูรายงานของที่ปรึกษาในการร่างกฎหมาย ลงวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๗๗) จึงไม่ควรแก้ไขในเวลานี้

มาตรา ๘๘๒ คณะกรรมการมีความเห็นยืนตามความเห็นในรายงานของที่ปรึกษา
ในการร่างกฎหมาย ลงวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๗ ว่าไม่มีเหตุผลอย่างใดในการที่จะแก้
กำหนดอายุความ (๒ ปี) ในขณะนี้ให้เป็นอย่างอื่น

(ลงชื่อ)

หัวหน้ากองกฤษฎีกา

ลงนามแทนเลขาธิการ

คณะกรรมการกฤษฎีกา

๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๘